

הצעת החוק של הזאבים, שנתקבלה באותו יום, (הצעת החוק המקבילות של הכבשים הורדו ברוב גדול, מפני שהזאבים לא הצביעו בעדן) היתה לכאורה חסרת-תוכן. היא כללה רק הצהרה עקרונית שתונהגה בחירות איוולתי-יחסיות. היא לא קבעה מה תהיה השיטה, כמה איוורים יהיו, כמה ייבחרו בכל אזור, מי יקבע את האיוורים, כמה ייבחרו ברשימה ארצית, וכו'.

פירוק גח"ל ושינוי החוק

רק בעד הצעת החוק כזאת הסכימו כל הכבשים להצביע. הם לא הבינו שדווקא זאת היתה המלכודת. בהצעת החוק נאמר שהשיטה החדשה, "תחילתה מיום..." — מבלי לציין את היום עצמו. דוברי הזאבים הודיעו במליאה שהכוונה היא לבחירות "לכנסת התשיעית", וה' כבשים התפתו להאמין שזה יהיה ב-1977. גם זאת היתה מלכודת מחוכמת.

מיום קבלת החוק ועד לבחירות לכנסת השמינית, נותרו לזאבים שנה ורבע. ביולי 1972 עבר החוק רק ב"קריאה טרומית" — שלב מוקדם של קבלת הצעת החוק פרטית (לא-ממשלתית). אחריו היו צריכות לבוא קריאה ראשונה, שניה ושלישית — וכל זה רק על הנוסח ההצטרתי. החוק הממשי, לקביעת פרטי הבחירות, היה צריך אף הוא לעבור קריאה טרומית, ראשונה, שניה ושלישית. להלכה — תהליך אינסופי. אך הזאבים קיצרו את התהליך.

כאשר הובאה הצעת החוק לוועדה, הציעו ניצני מיפי לגת-העבודה לפתע לתקן את הנוסח, ולהכניס בו את כל הפרטים הממשיים שחסרו במקור. כאשר קמה בכנסת הצעקה שזה נוגד את התקנון, הובא העניין בפני "ועדת הכנסת". בעזרת חותמת של היועץ המשפטי לממשלה, אישרה הוועדה את הכנסת.

בשלב זה הבינו כמה מן הכבשים שהם הכניסו את עצמם למלכודת — אך הם לא יכלו עוד לצאת. ששת הכבשים מן הפלגים הקטנים לא יכלו לחזור בהן, מבלי להיות מגוחכות. הבעייה העיקרית היתה של הליברלים. מאחורי הקלעים נפתח מק"ומימכר קדחתני. הליברלים הבינו כי הצבעה נוספת לטובת הצעת החוק תפוצץ את גח"ל. אך לעומת זאת הבטיחו להם אנשי מיפלגת העבודה כניסה לקואליציה אחרי הבחירות. יתכן כי הליברלים היו נסוגים ברגע האחרון, אילו יכלו. אך הדבר הפך לעניין של יוקרה — והמשבר בגח"ל הגיע כבר להתפוצצות. שוב אי-אפשר היה לחזור. גח"ל התפרק במאס 1973 — ומאותו רגע הפכו הליברלים תלויים לשבט או לחסד במיפלגת העבודה.

הכנסת השמינית:

78 למערך

הצעת החוק נתקבלה בקריאה ראשונה באפריל 1973, וכבר ב-13 במאי 1973 נתקבלה בקריאה שניה

נגד! בפנית הטיעות הקטנות. גדתו (הממד"ר ריס") האוזנר ושלמה (מיהו יהודי") לורנץ מצביעים יחד נגד הצעת החוק. מימין יושב מאיר אביזוהר, שהצביע בעד. היד למטה שייכת לאחד מאנשי

ושלישית, במהירות שיא. כל ההסתייגויות נדחו ברוב של מיפלגת העבודה, שרידי הליברלים (אחדים הצטרפו לחרות) ופלגיה הכבשים.

הניסוח היה מתון מאוד, ולליברלים היה נדמה שהוא מבטיח להם עתיד מזהיר.

ביולי 1973 נתקבל עוד חוק קטן, אך מכריע. הוא קבע אחוזי-חסימה של 4% בבחירות לכנסת השמינית. בעדו הצביע כל המערך וגדוליו הערביים (60 ושרידי הליברלים (7). הוא נתקבל בכל ארבע הקריאות תוך שלושה ימים (15-18.7.73).

הטיעות הקטנות של הכבשים צעקו חמס, טענו שזוהי "בגידה". אולם מיפלגת העבודה לעגה להם בגלוי. בנאיר מה המפורסם אמרה גולדה מאיר: "אני ממש מוועזעת. שמענו כאן לא פעם שהטיעות האלה מתנגדות למיפלגות קטנות, ורוצות במיפלגות גדולות. או מה הן צועקות עכשיו? זה רציני? אני חושבת שהן צריכות לתת דוגמה

הממד"ל. משמאל יושב יעקב שמשון שפירא, שהצביע בעד. הצחוק על פניו של האוזנר היה אופייני לאווירה המבודחת ששררה בכנסת באותו יום — כשמרבית חברי הכנסת לא הבינו עדיין את חומרת המעשה שנעשה.

ולהגשים מה שהן אמרו. הן צריכות להתפרק ולהצטרף מייד למיפלגות הגדולות." דבריה עוררו רעמי-צחוק בבית.

הבחירות לכנסת השמינית, שהתנהלו עדיין לפי השיטה היחסית, נערכו בנובמבר 1973. בצל הוויכוח על שינוי שיטת הבחירות. למרות שלא חל שינוי בחלוקת הקולות בקלפי — גם הפעם הוכח ששום דבר אינו מוציא את הבוחר הישראלי מכליו — חל שינוי מכריע בחלוקת המנדטים בכנסת.

בגלל אחוזי-חסימה, אבדו 202,253 קולות, שניתנו לרשימות שלא עברו את אחוזי-חסימה החדש, וביניהן הליברלים העצמאיים, שני פלגי אגודת-ישראל, הרשימה הממלכתית, המרכז החופשי, הכוח החדש, רק"ח ומק"י. הטיעות שנתרו בכנסת: הליברלים (5), הממד"ל (14), חרות (23) והמערך (78).

בקואליציה החדשה (המערך-ליברלים) קיבלו הליברלים תפקיד של שר (שרי-התיירות) וסגן-שר (מישרד הפיתוח). כל שאר התיקים נשארו בידי המערך.

הכנסת התשיעית: 99 למפלגת העבודה

הכנסת השמינית היתה הקצרה ביותר בתולדות המדינה. היא כיהנה במשך 14 חודשים — מנובמבר 1973 עד ינואר 1975.

המשברים התחילו מייד. מיפלגת העבודה הודיעה שמנוי וגמור עימה לתקן את חוק הבחירות, שנתקבל בסוף הכנסת הקודמת, כדי להכשירו למציאות החדשה. כן הודיעה כי יש בדעתה לערוך בחירות חדשות ברגע שיתקבל החוק המתוקן.

כאשר טענו הליברלים כי הובטח להם שהחוק לא יופעל עד הבחירות לכנסת התשיעית, שצריכות להתקיים רק ב-1977, השיבה גולדה מאיר בנאום עוקצני: "אני מוועזעת מן הטענות של הליברלים. איפה זה נאמר? שיקראו את פרוטוקול הכנסת מיולי 1972. נכון, שר המישפטים חיים צדוק, שהיה או סתם חבר-כנסת, אמר אז שהשיטה החדשה תופעל בבחירות לכנסת התשיעית — אבל הוא לא אמר מתי ייערכו בחירות אלה. הוא רק אמר ש, בדרך הרגילה' הן תיערכנה ב-1977. אז מה, הליברלים לא יודעים לקרוא? יש דרך רגילה, ויש דרך לא-רגילה, או עכשיו יש לנו דרך לא-רגילה. בשעה שהאויב זומם להשמידנו — את כל לנו, גם את הליברלים — דרוש לנו שילטון יציב, והטכסיסים של הליברלים, המשנים את דעתם כל יום שני וחמישי, הם עזרה ישירה לאויב."

גם אנשי מפ"ם ניסו להתמרד. בפברואר 1974 ניתן להם אולטימטום: הצטרף מייד למיפלגת העבודה, בלי תנאי, או לפרק את המערך וללכת לבחירות לבד לפי השיטה החדשה. מכיוון שהדבר היה מחסל את מפ"ם ממילא, החליטה המיפלגה ברוב גדול, להצטרף למיפלגת העבודה. תוך הדגשת הייחוד הרעיוני והעצמאות המתי שביתת של תנועתנו ההיסטורית..."

כעבור שבועיים פרשו הליברלים מן הקואליציה. סיעת (המשך בעמוד 18)

והיחיד שהענו לעשות זאת במליאת הכנסת (יצחק בן אהרון לא חזר מחו"ל, שושנה ארבל-אלמוזלינו נעדרה). מימין (ראש שטון) יושב ח"כ מנחם כהן, החולה קשה, שהובא בכוח לישיבה. ח"כ אליהו ששון, לא הובא, מפני שלא היה בהכרה. מלמטה: ד"ר פרס, ברעם, כרמל, פיירנום, כהן, נבון, זר, הרמן, גרשוני, חלפון, זילברברג.

בעד! ההצבעה על הצעת החוק של מיפלגת העבודה לשינוי שיטת הבחירות, ב-12 ביולי 1972, שבה התחיל התהליך שהביא לחיסול הדמוקרטיה הישראלית. בתמונה נראים חברי מיפלגת העבודה מצביעים, כשבמרכז נמנע מהצבעה משה כרמל, אחד משלושת חברי הכנסת של המיפלגה שנמנעו